

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของสมาชิกชุมนุมเกษตรกรในอนาคคแห่ง ประเทศไทย องค์ประกอบค่านิยม และสภาพการดำเนินงานของชุมนุมกับลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิกชุมนุม เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภูมิหลังของสมาชิก องค์ประกอบค่านิยม และสภาพการดำเนินงานของชุมนุม วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม แบบประชานิยม แบบอัตนิยม-ก้าวร้าว และแบบอัตนิยม-ยอมตาม ของสมาชิก ช.ก.ท. ที่เป็นเกษตรกรระดับเขตกับเกษตรกรระดับหน่วย และค้นหากลุ่มตัวแปรจากภูมิหลังของสมาชิก องค์ประกอบค่านิยม และสภาพการดำเนินงานของชุมนุมที่สัมพันธ์กับลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิก ช.ก.ท.

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามี 5 กลุ่มคือ (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนแผนการ เรียนวิชาชีพเกษตรกรรม ที่เป็นสมาชิก ช.ก.ท. ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ปีการศึกษา 2526 และเป็นเกษตรกรระดับเขต 104 คน (2) เกษตรกรระดับหน่วย จำนวน 380 คน (3) กลุ่มผู้ปกครองของสมาชิก ช.ก.ท. จำนวน 351 คน (4) กลุ่มหัวหน้าสถานศึกษา จำนวน 27 คน และ (5) กลุ่มครูเกษตร จำนวน 71 คน จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด คือ (1) แบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำ ประกอบด้วยลักษณะความเป็นผู้นำ 4 ประเภท คือ ผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำแบบประชานิยม ผู้นำแบบอัตนิยม-ก้าวร้าว และผู้นำแบบอัตนิยม-ยอมตาม (2) แบบสอบถามภูมิหลังของสมาชิก ช.ก.ท. ประกอบด้วย (ก) แบบสอบถามภูมิหลังของสมาชิก ช.ก.ท. เกี่ยวกับเพศ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน อันดับการเป็นสมาชิก ผลงานการเข้าร่วมกิจกรรม ช.ก.ท. และลักษณะโครงการเกษตร (ข) แบบสอบถามภูมิหลังของผู้ปกครองของสมาชิกเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการเรียนมหาวิทยาลัยของบุตรหลาน (3) แบบสำรวจองค์ประกอบค่านิยม

ประกอบด้วย (ก) แบบประเมินสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมของโรงเรียน (ข) แบบประเมินความเป็นผู้นำของหัวหน้าสถานศึกษา (ค) แบบสอบถามภูมิหลังของครูเกษร (ง) แบบประเมินพฤติกรรมการสอนของครูเกษร และ (4) แบบสอบถามสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) ใช้สถิติเชิงบรรยายกับข้อมูลพื้นฐานของภูมิหลังเกี่ยวกับสมาชิก ช.ก.ท. องค์ประกอบด้านโรงเรียนและสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. (2) วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม แบบประชานิยม แบบอสังคมนิยม-ก้าวร้าว และแบบอสังคมนิยม-ยอมตาม กับอันดับการเป็นสมาชิกคือ เกษตรกรระดับเขต กับเกษตรกรระดับหน่วย โดยใช้สถิติทดสอบที จากโปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส ทั้ง 4 ครั้ง (3) ค้นหาตัวแปรจากภูมิหลังของสมาชิก องค์ประกอบด้านโรงเรียน และสภาพการดำเนินงานของชุมชน ที่ร่วมกันอธิบายลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิกทั้ง 4 แบบ โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณโดยใช้วิธีการเลือกตัวแปรทำนายแบบ Stepwise Multiple Regression ของโปรแกรม เอส พี เอส เอส ช่วยในการคำนวณทั้ง 4 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะใช้ตัวแปรลักษณะความเป็นผู้นำแต่ละแบบเป็นตัวแปรเกณฑ์ และตัวทำนาย ในการวิเคราะห์ทั้ง 4 ครั้ง จะเป็นตัวแปรชุดเดียวกัน โดยมีการจัดกระทำดังนี้คือ ถ้าเป็นข้อมูลที่มีลักษณะต่อเนื่องจะใช้ข้อมูลนั้นโดยตรง แต่ถ้าข้อมูลเป็น Mormal Scale และ Ordinal Scale ก็จะแปลงให้เป็น Dummy variable ก่อนที่จะคำนวณ

สรุปผลการวิจัย

1. ภูมิหลังเกี่ยวกับสมาชิก ช.ก.ท. องค์ประกอบด้านโรงเรียนและสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. เป็นดังนี้

1.1 สมาชิก ช.ก.ท. ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 21.5 เป็นเกษตรกรระดับเขต ส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ 70.0) เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 42.4 เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 32.0 และเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 25.6 มีระดับผลการเรียนเฉลี่ย 2.18 ร้อยละ 39.6 ของสมาชิก ช.ก.ท. มีโอกาสได้แสดงผลงานในการจัดกิจกรรม ช.ก.ท.

ระดับโรงเรียน ร้อยละ 32.3 มีโอกาสได้เข้าร่วมงาน ช.ก.ท.ระดับท้องถิ่น และมีสมาชิก ช.ก.ท.ร้อยละ 20.2 ที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ช.ก.ท.ระดับเขต สมาชิกส่วนใหญ่ทำโครงการเกษตรที่บ้าน เป็นโครงการค้ำฟ้ากรรม รองลงมาคือ สัตวบาล และทั้งสองอย่าง โครงการเกษตรที่ทำนั้นเป็นทั้งโครงการของตนเอง และช่วยผู้ปกครอง

1.2 ผู้ปกครองของสมาชิกส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.5) เป็นนิคมารคา ร้อยละ 62.0 ของผู้ปกครอง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือรับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ ทำงานรับจ้างและประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ และค้าขาย ผู้ปกครองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.7) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ผู้ปกครองที่มีการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี และปริญญาโทพอส ๗ กัน คือ ร้อยละ 2.8 และ 3.0 ผู้ปกครองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.3) อาศัยอยู่ในเขตนอกเมือง และ ร้อยละ 75 ของผู้ปกครองทั้งหมดมีคนของตนเอง

1.3 ครูเกษตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.5) เป็นครูชาย มีอายุเฉลี่ย 28 ปี และครึ่งหนึ่งสมรสแล้ว ครูเกษตรร้อยละ 56.5 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี มีครูเกษตรเพียง ร้อยละ 2.8 ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท นอกนั้นสำเร็จอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และส่วนใหญ่สำเร็จสาขาเกษตรศาสตร์ทั่วไป มีครูเกษตรที่ทำการสอนระหว่าง 2-5 ปี ถึงร้อยละ 40.0 และสอน 6-10 ปี ร้อยละ 34.3 และมีครูเกษตรที่สอนเพียง 1 ปี ถึงร้อยละ 15.7 ครูเกษตรประมาณครึ่งหนึ่ง (47.00) ที่ผ่านการอบรมด้านเกษตรกรรม และครูเกษตรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90.1) ที่มีประสบการณ์ตรงจากการทำการเกษตรหรือฝึกงานจากฟาร์ม

1.4 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนขนาดพิเศษ 6 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 6 โรงเรียน ขนาดกลาง 3 โรงเรียน และขนาดเล็ก 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 17 โรงเรียน ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อม ค้ำฟ้ากรรมอยู่ในระดับค่อนข้างดี กลุ่มผู้บริหาร 27 คน และกลุ่มครูเกษตร 71 คน ต่างมีความเห็นว่า โดยส่วนรวมผู้บริหารมีลักษณะความเป็นผู้นำด้านวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และครูเกษตรมีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับค่อนข้างดี

1.5 รุมนุมเกษตรกรในอนาคคแห่งประเทศไทย ของเขตการศึกษา 7 ที่ศึกษาใน ครั้งนี้มีสมาชิกระหว่าง 49-430 คน โดยเฉลี่ยแล้วมีสมาชิก 200 คน และโดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์ที่ปรึกษา ช.ก.ท. 1 คน รับผิดชอบสมาชิก 12-45 คน ทั้งผู้บริหารและครูเกษตรมีความมึคึคึเห็นต่อ สภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท.ว่าอยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. ความแตกต่างระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 4 แบบ กับอันคัมการเป็นสมาชิก
พบว่า

2.1 เกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมสูงกว่าเกษตรกร
ระดับเขตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เกษตรกรระดับเขต มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชานิยมสูงกว่าเกษตรกร
ระดับหน่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 เกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ก้าวร้าวสูงกว่า
เกษตรกรระดับเขตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 เกษตรกรระดับเขตและเกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบ
อิตินิยม-ยอมตาม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ตัวแปรทำนายที่สำคัญของลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิก ช.ก.ท.ทั้ง 4 แบบ
เป็นดังนี้

3.1 ตัวแปรทำนายที่สำคัญของลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมมี 3 ตัว คือ
สมาชิก ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการงาน ช.ก.ท.ระดับเขต การอบรมของครูเกษตรและสมาชิก
ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการงาน ช.ก.ท.ของโรงเรียน เป็นตัวทำนายซึ่งร่วมกันอธิบายความ
แปรปรวนของลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมของสมาชิก ช.ก.ท.ได้ร้อยละ 5.9

3.2 ตัวแปรทำนายที่สำคัญของลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชานิยมมี 6 ตัว
คือ ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของสมาชิก การมีที่ดินถือครองของผู้ปกครอง สมาชิก ช.ก.ท.มีผล
งานแข่งขันทักษะงาน ช.ก.ท.ระดับเขต สมาชิก ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการงาน ช.ก.ท.ระดับ
เขต พุทธิกรรมการสอนของครู และผู้ปกครองของสมาชิกประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นตัวทำนายซึ่ง
ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชานิยมของสมาชิก ช.ก.ท.ได้ร้อยละ
12.8

3.3 ตัวแปรทำนายที่สำคัญของลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ก้าวร้าว มี
6 ตัว คือ ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของสมาชิก จำนวนปีที่ทำการสอนของครูเกษตร ขนาดของ
ช.ก.ท. วุฒิกำรศึกษาของครูเกษตร สมาชิก ช.ก.ท.ทำโครงการเกษตรค้ำสัตว์บาล และสภาพ
แวดล้อมค้ำเกษตรกรรวมของโรงเรียนเป็นตัวทำนาย ซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของลักษณะ
ความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ก้าวร้าว ของสมาชิก ช.ก.ท. ได้ร้อยละ 8.9

3.4 ทิวแปรทำหน้าที่สำคัญของลักษณะความเป็นผู้นำ แบบอัทนินิยม-ยอมตาม มี 3 ทิว คือสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. สมาชิก ช.ก.ท.ทำโครงการ เกษตร ทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน และสภาพแวดล้อมด้านเกษตรกรรมของโรงเรียนเป็นหัวหน้า ซึ่งร่วมกัน อธิบายความแปรปรวนของลักษณะความเป็นผู้นำแบบอัทนินิยม-ยอมตาม ของสมาชิก ช.ก.ท. ไครยละ 5.1

อภิปรายผล

1. จากข้อค้นพบที่ว่า มีสมาชิก ช.ก.ท. ร้อยละ 39.6 ได้มีโอกาสแสดงผลงาน ในการจัดกิจกรรม ช.ก.ท.ของโรงเรียน ร้อยละ 32.5 ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ช.ก.ท. ระดับท้องถิ่นและร้อยละ 20.2 ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม ช.ก.ท.ระดับเขต กิจกรรม ช.ก.ท. เหล่านี้ ประกอบด้วย กิจกรรมด้านการแข่งขันทักษะต่าง ๆ และกิจกรรมที่สมาชิก ช.ก.ท.ได้เป็น คณะกรรมการงาน ช.ก.ท.ระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย ประธาน ช.ก.ท. รองประธาน เลขา บุคลากร เจริญกิจ ปฏิคม ผู้สื่อข่าว ประชาสัมพันธ์ และที่ปรึกษา ช.ก.ท. เป็นต้น การที่มีสมาชิก ช.ก.ท.ได้เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ น่าจะเป็นข้อสนับสนุนที่ว่ากิจกรรม ช.ก.ท.ทั้ง 3 ระดับ เป็น กิจกรรมที่บรรลุวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของ ช.ก.ท. และจากข้อมูลที่ว่า สมาชิก ช.ก.ท. ครึ่งหนึ่งทำโครงการ เกษตรที่บ้าน และเป็นโครงการของตนเองถึงร้อยละ 13.8 แสดงให้เห็น ว่าโครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ ช.ก.ท. ซึ่งทั้งผู้บริหารและครู เกษตรต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า สถานที่เหมาะสมแก่การทำโครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศ ได้แก่ บ้านของสมาชิก (สุรพงษ์ กุศลวัฒน์ 2522 : 74-78) และส่วนใหญ่เป็นโครงการด้าน พืชกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี กุลประคิมธุ์ (2525 : 135) ที่ศึกษาไว้ในเขตการ ศึกษา 7 เช่นกัน อาจกล่าวได้ว่าการทำโครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศนั้นในสภาพความเป็นจริง ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องมาจากโรงเรียนยังไม่มีความพร้อมด้านครู เกษตร งบประมาณ สวัสดิการในการนิเทศและติดตามสมาชิก (นงเยาว์ คลังวิจิตร 2525 : 120-125, พรทิพย์ นิมิตรสุโข 2521 : สุมาลี กุลประคิมธุ์ 2525 : 142-146) แต่สุทธิชาย ปริยาศ มีความเห็นว่า โครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศน่าจะแบ่งเป็น 2 พวก คือ ให้ทำ ที่บ้านและให้ทำที่โรงเรียน โดยพิจารณาตามความเหมาะสม (สุทธิชาย ปริยาศ 2519 :

2. จากการศึกษาผู้ปกครองของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีที่พักอาศัยในเขตนอกเมืองประมาณ 3 ใน 4 มีที่ดินเป็นของตนเอง ย่อมเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมด้านทักษะเกษตรกรของสมาชิก ช.ก.ท. ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี แต่มีปัญหาคือว่า โรงเรียนครึ่งคองครึ่ง ไม่เคยมีโครงการพัฒนาการเกษตรในท้องถิ่น ทั้งที่ผู้บริหารและครูเกษตรกรต่างก็มีทัศนะตรงกันว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีบทบาทในการพัฒนาการเกษตรในท้องถิ่น เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นสถาบันที่มีความพร้อมมากที่สุดในท้องถิ่น (ประทีป อนันต์นาวี 2525 : 74-75) และจากข้อเสนอแนะของผู้ปกครองจากแบบสอบถามต่างก็ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องการให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการอีกแห่งที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม

3. จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองของสมาชิก ช.ก.ท. เกี่ยวกับการเรียนวิชาชีพของสมาชิก ปรากฏว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่ามีเหมาะสมปานกลางที่สมาชิกเรียนเกษตรกรรวมและมีความเหมาะสมมากเมื่อเทียบกับอาชีพในท้องถิ่น ผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพเหมือนผู้ปกครองมีน้อย ส่วนใหญ่ต้องการให้สมาชิกรับราชการ ผลการสำรวจครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของจำเนียร น้อยท่าช้าง (2524 : 40-46) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของมีสพร พงษ์พานิช เพราะผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนเรียนวิชาชีพเฉพาะสาขามากกว่าวิชาสายสามัญ เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับท้องถิ่น และสาขาอาชีพที่ค่าความมั่นคงก้าวหน้าในท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ อาชีพเกษตรกรโดยตรง อาชีพรับราชการ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และอาชีพธุรกิจการค้า (มีสพร พงษ์พานิช 2523 : 111-112) และจากการสรุปข้อเสนอแนะของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกเรียนแผนการเรียนวิชาชีพเกษตรกรรวมและการเป็นสมาชิก ช.ก.ท. จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองต่างก็คำนึงถึงการศึกษาคือและการประกอบอาชีพในอนาคตของสมาชิกแต่ก็มีขีดจำกัดอยู่ที่พินความรู้เดิมของสมาชิก การตัดสินใจเลือกแผนการเรียน ฐานะของเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิก ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาจกล่าวได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ของบิดามารดามีอิทธิพลในการตัดสินใจในการเลือกอาชีพของนักเรียน (วารุณี อิศริวัฒน์ 2511 : 133) และนักเรียนที่มีบิดาหรือมารดาประกอบอาชีพเกษตรกรมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในชั้น ม.ศ. 4 น้อยที่สุด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 16-17)

4. จากข้อค้นพบที่ว่า ทั้งผู้บริหารและครูเกษียณต่างก็มีความเห็นว่า ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำด้านวิชาการค่อนข้างสูง ครูมีพฤติกรรมการสอนค่อนข้างดี และสภาพแวดล้อมด้านเกษตรกรรมของโรงเรียนอยู่ในระดับดี น่าจะมีส่วนช่วยให้กิจกรรม ช.ก.ท.ประสบความสำเร็จทั้งนี้เพราะปัจจัยทั้งสามมีผลโดยตรงกับการเรียนการสอนหมวดวิชาชีพเกษตรกรรม ถึงแม้จะมีงานวิจัยของสุมาลี กุลประสิทธิ์ (2525 : 120-134) ที่เคยสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 พบว่าโรงเรียนเกือบครึ่งมีความพร้อมในการจัดการสอนการเรียนหมวดวิชาชีพเกษตรกรรมมีค่อนข้างน้อย ผู้บริหารให้การสนับสนุนปานกลาง โรงเรียนมีปัญหาการสอนเกษตรวิชาวัดคุณภาพประกอบการเรียนการสอน ขาดครูเกษตร ขาดพื้นที่ในการปฏิบัติงานเกษตรของนักเรียนและขาดงบประมาณ แต่จากการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อสังเกตว่า มีครูเกษตรอาชีวศึกษา 1 ปี วิทยาลัย 15.7 ซึ่งเป็นครูบรรจุใหม่ และมีโรงเรียนหลายแห่งใช้วิธีขอที่ดินหรือขอบริจาคที่ดินเพิ่มเติมถึงแม้จะทางไกลชุมชน แต่ก็เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร ข้อมูลเหล่านี้ย่อมแสดงว่ามีการปรับปรุงนโยบาย และได้รับความสนใจจากผู้บริหารมากขึ้น จึงมีงบประมาณในการจ้างครูเพิ่มหรือขอที่ดินเพิ่มเติม รวมทั้งงบประมาณในการขุดเจาะบ่อน้ำ บ่อน้ำบาดาลด้วย

5. จากข้อค้นพบที่ว่าครูเกษียณประมาณครึ่งหนึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีครูเกษียณสำเร็จปริญญาโทด้วย สาขาวิชาที่จบคือเกษตรศาสตร์ทั่วไปเกือบทั้งหมดมีประสบการณ์โดยตรงด้านเกษตรกรรม การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมาหลังจาก สุมาลี กุลประสิทธิ์ (2525 : 124-125) ได้วิจัยแล้วนั้นครูเกษียณได้ปรับปรุงคุณภาพของตนเองโดยการศึกษาต่อเพิ่มเติม หลายท่านมีประสบการณ์เพิ่มเติมด้านเกษตรกรรม และขณะนี้ครูเกษียณถึงร้อยละ 47 ที่ผ่านการอบรมด้านเกษตรกรรม ผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นข้อมูลที่สนับสนุนได้ว่า การสอนหมวดวิชาชีพเกษตรกรรมน่าจะไปได้ผลมากขึ้น การจัดกิจกรรม ช.ก.ท. ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่น่าจะประสบความสำเร็จมากขึ้น

6. ทั้งผู้บริหารและครูเกษียณต่างก็มีความเห็นว่า สภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. อยู่ในระดับค่อนข้างดี จักว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดีทั้งนี้เพราะทั้งผู้บริหารและครูเกษียณต่างก็มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการจัดกิจกรรม ช.ก.ท. มาก แต่มีรายละเอียดต่างกันเล็กน้อยในเรื่องของการให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม (สุทธิชาย ปรียาศ 2519 : 98-100, นพรัตน์ จำลองพันธ์ 2522 : 80-81, พลธีร์ ทองสา 2527 : 72-75) ปัจจัยที่สำคัญคือ ครูเกษียณ

1 คน ต้องรับผิดชอบสมาชิก ช.ก.ท. 12-45 คน ทั้งที่เป็นหัวหน้าโครงการ ช.ก.ท. และการติดตามผลโครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจที่มากประการหนึ่ง

7. จากข้อค้นพบเกี่ยวกับความแตกต่างของคะแนนลักษณะความเป็นผู้นำระหว่างสมาชิกที่ต่างอันดับกัน พบว่า เกษตรกรระดับเขตมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประธานนิยมสูงกว่า เกษตรกรระดับหน่วย แต่เกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม และแบบอสังคมนิยม-ก้าวร้าว สูงกว่า เกษตรกรระดับเขต ทั้งเกษตรกรระดับเขตและเกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอสังคมนิยม-ยอมตาม ไม่แตกต่างกัน จากข้อค้นพบดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เกษตรกรระดับเขตเป็นสมาชิก ช.ก.ท. ที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของสมาชิก ช.ก.ท. ระดับหน่วยที่จะเป็นคณะกรรมการ ช.ก.ท. ได้แก่ ประธาน ช.ก.ท. รองประธาน เลขานุการ ปฏิคม เทรย์ยูนิค ผู้สื่อข่าว ที่ปรึกษา ช.ก.ท. หรือให้เป็นตัวแทนในการแข่งขันทักษะด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะด้านพิธีกรรม สัตวบาล ดินและปุ๋ย การพูดในที่ชุมชน ตอบปัญหาการเกษตร สาขิตดำเนินการประชุม สาขิตการเกษตรและอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด การที่สมาชิกจะได้เป็นตัวแทนในระดับท้องถิ่นหรือระดับเขต อาจได้มาโดยวิธีคัดเลือก เลือกจากสมาชิก หรือคัดเลือกโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ช.ก.ท. เลือกทั้งโดยสมาชิกหรือทดสอบแข่งขัน วิธีการเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่ได้เป็นตัวแทนนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความรับผิดชอบสูง เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เป็นผู้รู้จักกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย แนวปฏิบัติของ ช.ก.ท. เป็นอย่างดี ดังนั้น เกษตรกรระดับเขตจึงควรมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประธานนิยมสูงกว่า เกษตรกรระดับหน่วยดังปรากฏในข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ ในขณะที่เกี่ยวกับผลการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า เกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมและแบบอสังคมนิยม-ก้าวร้าวสูงกว่า เกษตรกรระดับเขตสามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรระดับหน่วยคือ สมาชิก ช.ก.ท. ที่มีโอกาสรับผิดชอบ หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ น้อยกว่า เกษตรกรระดับเขต การตัดสินใจกระทำภารกิจ ๆ จึงกระทำตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทำตามใจของตนเอง ไม่ได้คำนึงถึงระเบียบหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ทั้งสิ้น จึงทำให้เกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม และแบบอสังคมนิยม-ก้าวร้าว สูงกว่า อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ ~~สมาชิก~~ สมาชิกกลุ่มสูงคือ เกษตรกรระดับเขตมีลักษณะผู้นำแบบประชาธิปไตยหรือประธานนิยม ซึ่งเป็นลักษณะที่ต้องการของสังคมไทยอย่างยิ่ง คือสังคมประชาธิปไตย

ในขณะที่เดียวกันถ้าพิจารณาลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ยอมตาม ของทั้งเกษตรกรระดับเขตกับเกษตรกรระดับหน่วยไม่แตกต่างกัน ก็เป็นสิ่งที่น่ายินดีอย่างยิ่ง เพราะในการทำกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม ผู้ที่รู้ปัญหา แก้ปัญหา ควร เป็นตัวแทนของกลุ่ม ถ้า เป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ยอมตามแล้ว การแก้ปัญหาใด ๆ ต้องอาศัยหรือข้อความคิดเห็นจากคนภายนอกกลุ่มยอมมีโอกาสนำให้กิจกรรมของกลุ่มไม่บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ก็ได้ ดังนั้นการที่เกษตรกรระดับเขตกับเกษตรกรระดับหน่วยมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ยอมตาม ไม่แตกต่างกัน น่าจะสรุปได้ว่าสมาชิกทั้งสองกลุ่มต่างก็ใช้ชีวิตแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจในแนวทางเดียวกัน

ข้อค้นพบครั้งนี้ ย่อมเป็นสิ่งสนับสนุนผู้บริหารหรือครูที่ปรึกษา ช.ก.ท.ที่นำจะไปพิจารณาให้เป็นประโยชน์ในการบริหารกิจกรรม ช.ก.ท. ให้ดำเนินไปด้วยดี เพราะสมาชิก ช.ก.ท.เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่พร้อมจะรับการเปลี่ยนแปลงเสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำของกลุ่มที่จะประสานให้กิจกรรม ช.ก.ท.ดำเนินไปได้ด้วยดี

๘. ในการทำนายลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม โดยใช้ตัวแปรภูมิหลังของสมาชิกองค์ประกอบด้านโรงเรียนและสภาพการดำเนินงานของชุมชน ปรากฏว่าตัวแปรหลายตัวร่วมกันทำนายลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมคือ สมาชิก ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการระดับเขต การอบรมของครูเกษตร สมาชิก ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการระดับหน่วย ร่วมกันอธิบายลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม โดยที่ตัวแปรสมาชิก ช.ก.ท.เป็นคณะกรรมการระดับเขตมีความสัมพันธ์ในทางลบกับลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมพิจารณาได้ว่า สมาชิก ช.ก.ท.ที่เป็นตัวแทน ช.ก.ท.ในระดับเขตต่างก็มีความรับผิดชอบสูง มีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม ย่อมจะไม่แสดงออกหรือตัดสินใจกระทำการใดในลักษณะตามสบาย หรือคอยตามผู้อื่นได้ง่าย การอบรมของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยมอธิบายได้ว่า ครูเกษตรที่ผ่านการอบรมย่อมเป็นครูที่พร้อมจะพัฒนาการเรียนการสอน ทำให้สมาชิกรู้สึกเป็นกันเองมากกว่า เพราะโดยธรรมชาติ ครูมักจะเป็นคนใจกว้าง ใจดี หรือต้องเผด็จการ เพื่อควบคุมชั้นเรียน ดังนั้นเมื่อสมาชิกได้พบกับกิจกรรมใหม่ ๆ ทำให้สมาชิกกล้าแสดงออก กระทำตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองมากขึ้น ตัวแปรสมาชิก ช.ก.ท.มีผลงานระดับหน่วย อธิบายได้เช่นเดียวกับตัวแปรสมาชิก ช.ก.ท. เป็นคณะกรรมการระดับเขต กล่าวคือ สมาชิกจะเป็นผู้เตรียมตัว หรือเตรียมพร้อม เพื่อเป็นตัวแทน ช.ก.ท.ของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมระดับท้องถิ่น ย่อมจะเป็นผู้ที่รู้จักระเบียบวินัย นี้ถึงส่วนรวมก่อน ตัวแปรนี้จึงสัมพันธ์ทางลบกับคะแนนความเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม

๑. เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า พื้นฐานความรู้เดิมมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนในปัจจุบัน สำหรับการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อในแผนการเรียนใดก็ตาม ตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งคือผลการเรียนเดิม และข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งก็คือ การคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนแผนการเรียนวิชาชีพเกษตรจะเป็นนักเรียนกลุ่มที่มีโอกาสเลือกน้อยกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกัน สมาชิกที่ได้ระดับผลการเรียนสูงก็จะได้รับการยอมรับจากครู หรือเพื่อนมากกว่าคนอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน ถ้าผู้ปกครองของสมาชิกที่สนใจในการทำเกษตรมาก ๆ ย่อมจะสร้างความมั่นใจในตนเองของสมาชิกได้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองจะมีส่วนสนับสนุนให้บุตรหลานทำโครงการ เกษตรภายใต้การนิเทศให้เป็นที่ยอมรับจากสมาชิกด้วยกัน และถ้าสมาชิกคนนั้นมีความสามารถด้านทักษะเกษตรสูง หรือมีโอกาสได้ฝึกทักษะมากกว่าสมาชิกทั่วไป ทำให้สมาชิกคนนั้นมีความสามารถเฉพาะตัวเป็นที่ยอมรับของสมาชิกอื่น ย่อมจะมีโอกาสได้รับเลือกหรือคัดเลือกให้เป็นตัวแทน ช.ก.ท. ระดับท้องถิ่นและเขต นอกจากนี้ลักษณะความเป็นผู้นำของสมาชิกยังมีส่วนเสริมมาจากพฤติกรรมการสอนของครูเกษตรด้วยในเขตการศึกษา 7 มีการคัดเลือกทั้งครูเกษตรดีเด่นและสมาชิกดีเด่นยอมรับเป็นกำลังใจสนับสนุนให้ครูเกษตรมีพฤติกรรม รมโนม เลียงไปในทางที่พึงปรารถนา เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี ในขณะที่ตัวแปรผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นตัวแปรท้ายที่สุดท้าย ที่จะร่วมกันอธิบายลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ถ้าจะพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นว่า อาชีพรับจ้างหรืออาชีพอิสระทั่วไปเช่น ช่างไม้ ลูกจ้างรายวัน คัดผม เป็นอาชีพที่ไม่ค่อยจะมีเวลาให้กับบุตรหลานมากนัก ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ไม่มีมากเช่นกันทำให้บุตรหลานต้องเป็นคนที่ต้องช่วยตนเอง เรียนรู้กฎต่าง ๆ และเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ เด็กพวกนี้เมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นพวกที่เคารพในสิทธิและเสรีภาพของทุกคน จากเหตุผลเหล่านี้เราจะพอสรุปได้ว่า ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของสมาชิก การมีทัศนคติของของผู้ปกครอง สมาชิก ช.ก.ท. มีผลงานการแข่งขันทักษะ และเป็นคณะกรรมการระดับเขตพฤติกรรม การสอนของครูเกษตร และสมาชิกมีผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลในทางบวกต่อลักษณะการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

10. ในการทำนายลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ก้าวร้าว นั้น ตัวแปรท้ายตัวแรกที่มีอิทธิพลในการทำนายคือ ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของสมาชิก โดยเป็นตัวแปรท้ายในเชิงนิเสธ กล่าวคือสมาชิกที่ได้ระดับคะแนนเฉลี่ยสูงจะมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตินิยม-ก้าวร้าวต่ำ ซึ่งถ้า

พิจารณาลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแล้วจะเห็นว่าสอดคล้องกันคือ ลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ก้าวร้าว นั้น สมาชิกจะแสดงออกด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น แต่สมาชิกที่มีระดับผลการเรียนเฉลี่ยสูง จะมีลักษณะรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่ม ทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ ดังนั้นระดับผลการเรียนเฉลี่ยจึงสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ก้าวร้าว ในเชิงนิเสธ ตัวแปรจำนวนปีที่ครูสอนเป็นตัวแปรทาบที่เพิ่มการทำนายลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ก้าวร้าว น่าจะมาจากเหตุผลที่ว่า ครูเกษียณที่มีประสบการณ์ในการสอนหลายปีย่อมมีส่วนช่วยให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จึงทำให้นักเรียนตัดสินใจตามใจตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันขนาดของ ช.ก.ท. และวุฒิของครู และโครงการเกษตรคานส์ตวลของสมาชิกสัมพันธ์ในเชิงนิเสธอธิบายได้ว่า ถ้าเป็น ช.ก.ท. ขนาดเล็กแล้วสมาชิกจะรู้สึกว่าคุณเองเก่ง เมื่อเทียบกับหมู่พวก ถ้า ช.ก.ท. ขนาดใหญ่มีสมาชิกมาก จึงมีคนเก่งหลายคน ทำให้แต่ละคนลดความสำคัญลงไป ครูที่มีวุฒิสอนสูงจะสอนโดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ทำให้สมาชิกที่เคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมไม่ชอบปรับตัวเอง เพราะมีลักษณะตามใจตนเองนั่นเอง และสมาชิกที่ทำโครงการของตนเองโดยเฉพาะคานส์ตวลซึ่งมีคนทำน้อยน่าจะมีความเห็นว่าคุณเองดีกว่าคนอื่น แต่ในทางตรงข้ามแล้ว สมาชิกที่ตัดสินใจทำโครงการคานส์ตวลไค้ นั้น จะต้องเป็นคนที่ดีมากมาอย่างดี ต้องรับฟังคำแนะนำผู้อื่นมาก เพราะถ้าเชื่อตนเองแล้ว โครงการคงกล่าวไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอนเพราะต้องใช้เวลาการสมัยใหม่มากขึ้น และโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมคานส์ตวลก็ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองสูง รู้สึกตนเองดีกว่าคนอื่น จึงทำให้มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ก้าวร้าวสูงด้วย

11. ลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ยอมตาม ของสมาชิกเชกกับสมาชิกระดับหน่วยซึ่งไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่าในการจัดกิจกรรมคานส์ตวลต่าง ๆ ของ ช.ก.ท. ที่ดำเนินไปได้ดีหรือประสบความสำเร็จอย่างมากนั้น ทำให้สมาชิกได้เห็นกระบวนการหมู่พวก สมาชิกส่วนใหญ่ต้องแสดงความคิดเห็นร่วมกัน แต่มีสมาชิกบางส่วนที่รู้สึกว่า มีสมาชิกบางคนตัดสินใจหรือทำหน้าที่ได้ จึงทำให้ลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียน-ยอมตาม อธิบายได้โดยสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. หมายความว่า ถ้า ช.ก.ท. มีขนาดใหญ่ขึ้นก็จะมีสมาชิกบางคนที่ไม่ชอบตัดสินใจด้วยตนเอง อาศัยการตัดสินใจของผู้อื่นมากขึ้น แต่สมาชิกที่ทำโครงการทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอิตาเลียนน้อยลง หรือสมาชิกที่ไม่ได้ทำโครงการจะมีลักษณะผู้นำแบบนสูงกว่า เพราะสมาชิกที่

ไม่ได้ทำโครงการจะไม่เคยตัดสินใจอะไรได้เลย และถ้าโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมด้านเกษตรกรรม
ไม่อยู่แล้วสมาชิกมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบอัตโนมัติ-ยอมตามสูง หมายความว่า การตัดสินใจใด ๆ ของ
สมาชิกต้องอาศัยผู้อื่น เช่น ครูเกษตร เป็นผู้นำ เพราะสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้สมาชิก
ตัดสินใจด้วยตนเองไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นช่วยตัดสินใจตามลักษณะการตัดสินใจของผู้นำแบบอัตโนมัติ-
ยอมตามนั่นเอง

12. จากการศึกษาตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง
4 แบบ หากพิจารณาตัวแปรเหล่านั้นเป็นกลุ่ม ๆ จะพบว่ามีตัวแปร 3 กลุ่มคือ (1) ตัวแปรสมาชิก
ช.ก.ท. เป็นคณะกรรมการงาน ช.ก.ท. ระดับเขต สมาชิก ช.ก.ท. มีผลงานแข่งขันทักษะงาน
ช.ก.ท. ระดับเขต สมาชิก ช.ก.ท. เป็นคณะกรรมการ ช.ก.ท. ของโรงเรียน ระดับผลการเรียน
เฉลี่ยของสมาชิก สมาชิก ช.ก.ท. ทำโครงการเกษตรด้านสัตว์บาล สมาชิก ช.ก.ท. ทำโครงการ
เกษตรทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน การมีที่ดินถือครองของผู้ปกครองและผู้ปกครองของสมาชิก ช.ก.ท.
ประกอบอาชีพรับจ้าง ตัวแปรทั้งหมดนี้เป็นตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังของสมาชิก ช.ก.ท. และผู้ปกครอง
ของสมาชิก (2) ตัวแปรจำนวนปีที่ทำการสอนของครูเกษตร การอบรมด้านเกษตรกรรมของครู
เกษตร วุฒิการศึกษาของครูเกษตร และพฤติกรรมการสอนของครูเกษตร ตัวแปรทั้งหมดนี้เป็นตัวแปร
เกี่ยวกับภูมิหลังของครูเกษตร และ (3) ตัวแปรขนาดของ ช.ก.ท. สภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท.
และสภาพแวดล้อมด้านเกษตรกรรมของโรงเรียน เป็นตัวแปรเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านโรงเรียนและ
สภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. ตัวแปรทั้ง 3 กลุ่มนี้ต่างร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของลักษณะ
ความเป็นผู้นำทั้ง 4 แบบ จึงเป็นตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 4 แบบ
ของสมาชิก ช.ก.ท.

13. เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะความเป็นผู้นำ แต่ละแบบมีค่า
ต่ำทั้ง เกษตรกร ระดับเขตและ เกษตรกร ระดับหน่วยในทุกแบบของลักษณะความเป็นผู้นำ แม้
ในลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ -14.106 และลักษณะความ
เป็นผู้นำแบบอื่นมีค่าคะแนนเฉลี่ยประมาณ 7.164 ค่าเฉลี่ยทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า
แม้ลักษณะความเป็นผู้นำจะเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนเกษตรกรในอนาคต
แห่งประเทศไทย แต่ค่าเฉลี่ยดังกล่าวก็ไม่สูงนักและไม่ชัดเจนในรูปแบบใดเลย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ถึงแม้จะศึกษาตัวแปรมาก แต่สามารถอธิบายความแปรปรวนของลักษณะความเป็นผู้นำได้เพียงร้อยละ 13 แต่ยังมีความแปรปรวนอีกร้อยละ 87 ที่อธิบายไม่ได้ อาจมีสาเหตุมาจากมองกว้างเกินไป ควรมีการศึกษาเฉพาะเรื่องให้ลึกซึ้ง หรือศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ศึกษาความคาดหวังของสมาชิก ช.ก.ท.ในอนาคต หรือศึกษาในรูปของการสังเกตจากพฤติกรรมการจริง เช่น สังเกตพฤติกรรมแสดงออกค้ำคนการเป็นผู้นำของสมาชิก สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู สังเกตการปฏิบัติงานของสมาชิก
2. ศึกษาเฉพาะสภาพการดำเนินงานของ ช.ก.ท. โดยศึกษาระยะเยือกตั้งแต่ หลักการ จุดมุ่งหมาย วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคค้ำคนต่าง ๆ ตามความคาดหวังและที่ปฏิบัติจริง จึงจะตอบคำถามได้ว่า วัตถุประสงค์สำคัญของ ช.ก.ท. คือการฝึกสมาชิกให้ เป็นผู้นำ ค้ำคนการ เกษตรในอนาคตเป็นไปตามโครงการมากน้อยเพียงใด
3. ศึกษาเรื่องพฤติกรรมกรรมการสอนของครู เกษตร โดยต้องการขอบเขต หรือคำจำกัดความในเรื่องพฤติกรรมกรรมการสอนให้ตรงกันเสียก่อน แล้วจึงศึกษาว่าตัวแปร ที่น่าจะมีอิทธิพลหรือผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสมาชิก ช.ก.ท. ส่งผ่านตัวแปรอะไรได้บ้าง
4. นำข้อมูลพื้นฐานครั้งนี้ ไปเป็นแนวทางการวิจัย เพื่อประเมินผลกิจกรรมของ ช.ก.ท. ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นแนวทางที่บอกให้ทราบว่า การพัฒนา เกษตรกร ระดับเขต ที่คาดหวังว่าจะออกไปเป็นผู้นำชนบทสาขา เกษตรกรรม หรือ เกษตรกรผู้นำของท้องถิ่นควรจะพัฒนา หรือควร เน้นกิจกรรมใดบ้าง หรือถ้าต้องการพัฒนา เกษตรกร ระดับหน่วยให้มีลักษณะ ความเป็นผู้นำ ควรพัฒนาที่กิจกรรมใดและถ้าต้องการให้สมาชิก ช.ก.ท. มีลักษณะ ความเป็นผู้นำแบบประชาชนนิยม ควรจะ เน้นกิจกรรมใดบ้าง
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนมหาวิทยาลัย เกษตรกรรมและ ช.ก.ท. เช่นควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติมให้กับครู เกษตรมากน้อยเพียงใด ควร

มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านเกษตรกรรมมากขึ้นเพียงใด หรือในการจัดทำแผนการเรียน
วิชาชีพเกษตรกรรมควรมุ่งถึงความพร้อมหรือการพัฒนาในด้านใดบ้าง

3. จากความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาควรมีบทบาทในการ
เป็นแหล่งวิทยากรของท้องถิ่นเพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความพร้อมมากสถาบันหนึ่ง จึงคว
เป็นข้อเสนอแนะที่ผู้บริหารโรงเรียนน่าจะทำให้ความสนใจเป็นพิเศษนี้เพราะเป็นการสนองความ
ต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้โรงเรียนมีส่วนใน
การพัฒนาชุมชนด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย